

**Г. І. ГОНЧАРУК
І ТІ, ХТО ПРО НЬОГО**

ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ

Одеса
«Астропринт»
2017

УДК 94(477):070
Г65

До авторського колективу книги входять член-кореспондент НАН України, доктори наук, професори, кандидати наук, доценти, знані члени Національної спілки письменників України — поети і письменники, члени Одеської регіональної організації Національної спілки журналістів України та інші.

Кожний з них показав ті чи інші наукові здобутки головного персонажа книги, його організаційні досягнення, редакторську роботу, навіть риси характеру.

Взагалі всі представлені статті дають читачу уявлення про особистість Григорія Івановича Гончарука.

Укладач *Л. М. Іваніченко*

Г. І. Гончарук і ті, хто про нього : Попередні підсумки :
Г65 [збірка статей] / уклад. Л. М. Іваніченко. — Одеса :
Астропринт, 2017. — 308 с. : іл.
ISBN 978–966–927–332–1

Книга є продовженням попереднього видання «Г. І. Гончарук і ті, хто про нього: Газетні розум та емоції». Якщо у першій книзі було 170 публікацій, то у другій 76. Різниця у значних відмінностях періодів, охоплених публікаціями. Читачу, особливо письменникам, науковцям, очевидно буде цікаво познайомитись з оцінками вченими особистості професора Григорія Гончарука та його книг. Хтось, можливо, побажає, щоб так писали про нього, а хтось буде претендувати на кращі про себе відгуки. Але в будь-якому разі байдужих не буде.

УДК 94(477):070

ISBN 978–966–927–332–1

© Іваніченко Л. М.,
укладання, 2017

ЗМІСТ

Вступне слово	7
<i>Мамонтов В.</i> Григорию Івановичу Гончаруку посвящається	9
<i>Іваніченко Л.</i> У жодної партії нема такої історії	10
Восьма Всеукраїнська наукова конференція (без автора)	12
<i>Михайленко А.</i> На основі розсекречених архівів	13
<i>Гончарук Г.</i> Помста советської влади українським повстанцям у 1950–1956 роках	15
<i>Кракалія Р.</i> Зрозуміти й описати час. Ювілей історика сучасності	19
<i>Цвілюк С. А.</i> Історична документалістика про УПА одеських дослідників	27
<i>Сухотеріна Л.І.</i> Відомий український історик — Григорій Іванович Гончарук (з нагоди 75-річчя з дня народження та 30-річчя перебування на посаді завідувача кафедри Одеського національного політехнічного університету)	34
<i>Еримичой И., Цвилюк С.</i> Этот загадочный Гончарук	46
<i>Мамонтов В.</i> Жизнь — науке	51
<i>Еримичой И., Цвилюк С.</i> Прошлое возвращается	52
<i>Сухотеріна Л., Шановська О.</i> Новий історичний жанр?	55
<i>Гончарук Г.</i> Далекобійна артилерія історії	58
<i>Гончарук Г.</i> Наукові дослідження на кафедрі історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету	63
<i>Іваніченко Л.</i> Ювілей Григорія Івановича Гончарука — вченого та вчителя	69
<i>Щегленко В.</i> Тисяча й одна операція	72
<i>Щегленко В.</i> Той, хто до чогось прагне, або Про започатковане в Одесі нове свято — День аспіранта	76
<i>Гончарук Г.</i> До питання про створення обласних (крайових) організацій Народного Руху України (1989–1992 роки)	84
<i>Гончарук Г.</i> Історичне покликання Леоніда Кравчука	90

<i>Голудець Г.</i> «Син болгарський — патріот український»	94
<i>Котляр Ю.</i> Великий син Тернівки	95
<i>Щегленко В.</i> «Сто вітрів в ногах лежить мого роду і народу». Про славу Новогеоргіївку та знаних людей у ній	99
<i>Реєнт О. П.</i> 25-річчю Народного Руху України присвячується	114
<i>Кучерук М., Іваніченко Л.</i> Ще одне видання про Рух	117
В Одесі презентували книгу «Народний Рух України. Історія» з нагоди 25-річчя НРУ	119
Духовно-культурний центр «Українське відродження»	120
<i>Щегленко В.</i> Ті, хто обирає шлях мислення	120
<i>Гончарук Г.</i> Політичний землетрус в Україні у 1989 році	123
<i>Гончарук Г.</i> Зустріч з минулим	128
<i>Гуржій О. І., Кучерук М. С.</i> Рец. на кн.: Гончарук Г. І., Іваніченко Л. М. Син болгарський — патріот український. — Одеса: Астропринт, 2014. — 248 с. : [про історика В. Н. Станка]	133
<i>Гончарук Г.</i> Монографічна одесика в Одеському національному політехнічному університеті	137
<i>Смолій В.</i> Історичний маршрут легендарного міста. Привітання учасникам Першої Всеукраїнської наукової конференції «Кочубіїв — Хаджибей — Одеса»	140
<i>Різників О.</i> Зерно проростало 25 років	141
Звернення дослідників	144
<i>Гончарук Г.</i> Рекомендації Першої Всеукраїнської наукової конференції «Кочубіїв — Хаджибей — Одеса», присвяченої 600-річчю міста	147
<i>Кудlach В.</i> Прихована історія і проблема її поглиблення: Кочубіїв — Хаджибей — Одеса	148
<i>Різників О.</i> Шлях до себе	154
<i>Еримичой И., Цвилюк С.</i> Критические углы атаки Григория Гончарука	157
<i>Мамонтова Е., Сухотеріна Л.</i> Документ епохи	160
<i>Саєнко В.</i> Фрагмент української історії у форматі однієї долі	162

<i>Мамонтова Е., Сухотеріна Л.</i> З власною точкою зору . . .	166
<i>Коваль М.</i> Брежня у «Правді» як вирок, або Персональна справа № 88	168
<i>Федорова А.</i> «Мої книги — мої офшори»	170
<i>Еримичой И., Цвилюк С.</i> Григорій Гончарук відповідає на второй вопрос	173
Українські імена на мапі Одеси	176
<i>Глушак А.</i> Три портрети з вузівської віньетки	179
<i>Крижанівський В.</i> Втеча з неволі. Початок за документами, персоналіями, подіями — з Одеси	183
<i>Федорова А.</i> Рух: місце в історії та політиці	188
<i>Гончарук Г., Іваніченко Л.</i> Сила історичної правди	191
<i>Еримичой И., Цвилюк С.</i> Григорій Гончарук не ответил на третій вопрос	195
<i>Стриженюк С.</i> На шляху до істини	198
<i>Мамонтов В.</i> Из династии Гончаруков	201
<i>Мамонтова Е., Сухотеріна Л.</i> Незламні були завжди	207
<i>Гончарук Г.</i> Про Рух і його батька	212
<i>Гончарук Г.</i> Поважати історію	219
<i>Еримичой И., Цвилюк С.</i> Зеркало советской высшей школы	221
<i>Бачинська О., Іваніченко Л.</i> Випробовування посадою	224
<i>Подольанин А.</i> Про ректорів замовте слово	230
<i>Дерев'яно І.</i> Спогади, підтверджені документами	234
<i>Гончарук Г., Іваніченко Л.</i> Віхи нашого становлення	236
<i>Гончарук Г. І., Іваніченко Л. М.</i> Українська революція 1917–1921 рр. на сторінках збірника «Інтелігенція і влада»	245
<i>Шитюк М. М.</i> Книги про автора (до 80-річчя професора Григорія Гончарука)	268
<i>Корнієнко К., Кучерук М.</i> «Інтелігенція і влада»: майже 700 досліджень	273
<i>Мельник І.</i> Старт у друге століття	276
<i>Мельник О., Федорова А.</i> Круголам «Г. І. Гончарук»	279
<i>Еримичой И., Цвилюк С.</i> Тридцять п'ять плюс п'ять	285
<i>Ботушанська О.</i> Приклад відданості обраним ідеалам	289

<i>Стриженюк С.</i> Біографія особистості	291
Григорій Гончарук: Рухові потрібні саме такі керівники, у яких є стратегічне мислення і готовність до ефективних дій	292
<i>Кривенко В.</i> Досліднику історії Народного Руху Григорію Гончаруку — 80!	292
Григорій Гончарук на свій ювілей дарував друзям книги	294
<i>Реєнт О. П.</i> Вітаємо доктора історичних наук, професора Григорія Гончарука із 80-річчям!	295
<i>Ніточко І.</i> Григорію Івановичу Гончаруку до 80-річчя . . .	296
Найавторитетніший дослідник НРУ	297
<i>Реєнт О. П.</i> До 80-річчя доктора історичних наук, професора Г. І. Гончарука	298
Ухвала Політичної Ради Народного Руху України	304
Заключення	305

зналися, що ми працюємо над цією книжкою, допомогли розкопати цю темну історію, підтвердивши її документально», — повідав Григорій Гончарук.

Щойно з'явилася книга (а вона оприлюднювалася спочатку частинами, в електронному варіанті), на адресу автора посилалися дзвінки з погрозами. Та він на них не зважив і від ідеї повноцінного видання мемуарів не відмовився. Для нього, сказав на презентації, правда — понад усе. «Я їм казав: ну, вб'єте ви мене, мені 80 років, але ж книжка залишиться. Треба було мене раніше вбивати. Тоді мені почали натякати, що, мовляв, у вас же ж діти є...» — поділився пережитим Григорій Іванович.

Сьогодні він не виключає ймовірності судових розглядів: «Очевидно, будуть позовні заяви, але я готовий відповідати. Я не всі документи ще оприлюднив... Я за все написане готовий відповісти перед судом».

Книга «Ректор від Бога» вже є в бібліотеках Одеси, а також в електронному форматі на сайті ОНПУ. Ознайомившись з нею, можна скласти власну думку як щодо постаті головного героя оповіді — Костянтина Заблонського, так і щодо історії навколо гуртожитку.

*Іванна ДЕРЕВ'ЯНКО.
Чорноморські новини. — 2017. —
13 квітня. — № 036 (21827)*

ВІХИ НАШОГО СТАНОВЛЕННЯ

Скільки б не було видів державного ладу, для науки існує тільки один — таким завжди була і завжди залишиться вільна держава.

Френсіс БЕКОН

В умовах фактичної, гібридної війни Російської Федерації з Україною історики починають по-новому ставитися до ключових моментів здобуття нашою державою незалежності у 1990-х роках. Нове бачення тих складних процесів запропонував у своїй монографії «Українська держава: 25 років незалежності. Національно-демократичні перетворення новітньої доби:

1991—2016» (Одеса, «Астропринт», 2017) доктор історичних наук, професор Семен Антонович Цвілюк.

У книзі осмислюються й узагальнюються найважливіші події, пов'язані зі становленням суверенної Української держави. При написанні монографії автор намагався поєднати науковий аналіз подій і публіцистичний їх виклад.

Книга складається з двох частин та семи розділів. Перша частина вміщує статті під загальною назвою «Розпад радянської тоталітарної імперії та відродження української суверенної держави». Частина друга має назву «Історичні виклики XXI століття: українські революції в ім'я прав і свобод нації».

У першій частині, описуючи процеси демонтажу віджилих структур тоталітарної імперії, С. А. Цвілюк ставить актуальне питання: що спонукало тодішніх депутатів із числа партійно-радянської номенклатури (а вони склали 85 % від кількості депутатів, обраних у 1990 році ще до радянської Верховної Ради) майже одностайно проголосувати за незалежність України?

Умовою цього, як доводить автор, була поразка московського перевороту. Вони розгубилися і, щоб не втратити владу, вирішили також підтримати вимоги демократичних сил щодо проголошення самостійності України. Така позиція цілком узгоджувалася з тактикою комуністів — іти на поступки у демократичних гаслах з метою подальшого вихолощення змісту цих гасел. І, як показано в наступних розділах книги, ця думка є легко доказовою. Історик іронічно зауважує, що до романтиків українського національного відродження зараховувати їх нема жодних підстав. Радикальне перевтілення в незалежників — спосіб їхнього виживання.

Платою за поворот частини Компартії України до ідеї незалежності стало збереження при владі компартійної номенклатури, котра навіть залучила до своїх лав деяких представників демократичної опозиції. Оскільки процес державотворення не супроводжувався реальними реформами, у перспективі це мало б вести до дискредитації самої ідеї незалежності.

Далі автор змальовує значущу подію — проголошення Акта незалежності України, який був підтверджений абсолютною більшістю голосів українців. Дослідник простежує це фактологічно, наводячи дані активності громадян по регіонах. Скажі-

мо, у Вінницькій області «так» сказали 95,43 % громадян, у Волинській — 96,32 %, Дніпропетровській — 90,36 %, Житомирській — 95,06 %, Донецькій — 83,9 %...

З цього можна зробити висновок, що в 1990-ті всі регіони України, включаючи й південні, які завжди історично найбільше зазнавали зросійщення та викорінення всього українського, прагнули незалежності не менше, ніж області Центральної та Західної України.

У монографії простежується чітка авторська позиція — колишня партійна номенклатура почала поступово перешкоджати прийняттю національних законів, особливо тих, що стосувалися затвердженню традиційної національної символіки України. Одеський історик бачить цілком зрозумілим болісне сприйняття синьо-жовтого прапора та тризуба, вказуючи не на ідеологічні, а на психологічні причини. «Адже йшлося в їх уяві про «націоналістичну», «петлюрівську» символіку УНР, тобто про символіку держави, ненависть до якої прищеплювалася громадянам УРСР зі шкільної парти».

Багато сторінок книги С. А. Цвілюк присвячує порівнянню ідеології громадян радянської та сучасної України. Цілком правильною є його думка про міфологізацію образу Радянського Союзу як наддержави, що нерідко зустрічається серед старшого покоління. Так, розпад СРСР вони вважають випадковістю і що начебто все можна повернути назад, відновивши Російську комуністичну імперію з її порядками. За цим міфом Михайло Горбачов — чи не головний винуватець розвалу Союзу. Дослідник влучно підкреслює, що в історії не буває випадкових процесів. Знову ж таки за допомогою фактів він об'єктивно розвінчує думки про можливість відродження СРСР з попелу.

Порівнюючи Радянський Союз з Римською, Перською, Англійською, Французькою та іншими світовими імперіями, вчений виявляє ті спільні риси, що призводять до загибелі наддержав. А саме: непродуктивна примусова економіка, неповоротке бюрократичне управління, національно-визвольна боротьба поневолених народів.

У книзі проводиться вдала думка, що радянська система успішно функціонувала лише завдяки централізму, насильству і жорсткому диктату. Це було необхідно, бо, як пише автор, соціалістичний спосіб господарювання виявив свою над-

то низьку ефективність у роки послаблення режиму (наприклад, після смерті Й. Сталіна), що призвело країну до застою, економічної кризи і відставання від країн з вільною ринковою економікою майже на ціле століття. У тривалій суперечці про шляхи розвитку людства із західною демократією комунізм зазнав поразки.

Ще одна причина розпаду СРСР, названа у книзі, — це імперська політика щодо корінних етносів, їх русифікація, асиміляція, депортація та знищення національно свідомої еліти. Ідеям створення людини нового типу — радянської, що не мала національної свідомості, історичної пам'яті та національної культури, — постійно заважала боротьба народів Союзу за відродження власних національних держав.

Тому, незважаючи на величезні масштаби території та воєнну могутність, радянська держава розпалася дуже швидко і легко на півтора десятка суверенних держав.

Звинувачення ж на адресу М. Горбачова, який, мовляв, своєю політикою перебудови і гласності сприяв розвалу радянської імперії, автор книги не підтримує, цитуючи відомого російського письменника Бориса Васильєва. Останній, зокрема, дякує Михайлові Сергійовичу за те, що дав Росії гласність.

Особливу позицію має С. А. Цвілюк стосовно президентства Леоніда Кравчука та Леоніда Кучми.

Досить багато уваги приділяється у книзі моменту, коли Л. Кравчук погодився на дострокові вибори, що було насправді демократичним кроком, на який напевне не зважився б Б. Єльцин чи О. Лукашенко. Вперше на теренах колишньої комуністичної імперії відбулася мирна, цивілізована передача влади в державі від одного політика до іншого. Автор зауважує, що факт практично добровільної й безкровної передачі влади переоцінити справді важко. Хоча, на його думку, було б краще передати владу не Л. Кучмі, а В. Чорноволу ще 1 грудня 1991 року.

Хоча Л. Кучма описується в монографії як «типовий представник компартійно-радянської номенклатури», його діяльність на посаді президента оцінена доволі позитивно. Саме при Л. Кучмі президентську гілку влади було перетворено на важіль, за допомогою якого Україна почала поступово не тільки реально позбуватися свого минулого, й змогла вийти зі стану

політичної анархії й економічного колапсу, ставши на шлях ринкових реформ. Хоча першим породженням їх, за автором, став агресивний олігархічний капіталізм.

Коли стало очевидним, що Л. Кучма, як і його попередник Л. Кравчук, дотримується демократичних поглядів у державотворенні, це викликало незадоволення лівих сил у Верховній Раді. З кожним роком, як показано у праці С. А. Цвілюка, їх кількість лише збільшувалася. Так, у 1998-му Комуністична партія України налічувала у своїх лавах понад 140 тисяч осіб, а найвпливовіша національно-демократична партія Народний рух України — 55 тисяч.

Жоден розділ книги не обходиться без показу реакції Російської Федерації на державотворчі процеси в Україні. Проводиться основна думка, що чим більше національних сил гуртуються разом, чим сильніше українські президенти стоять на національних позиціях, а народ звільняється від ідеологічних, економічних і політичних пут комунізму, тим холоднішими стають відносини з боку Росії, а цілковите несприйняття української незалежності — ще ворожішим. РФ нічого іншого не могла зробити, як постійно влаштовувати ідеологічні провокації у Криму або ж виховувати «правильне ставлення» членів Держдуми і всього російського народу до нашої держави та її незалежності.

Досить часто автор монографії торкається теми українського Криму. На прикладах з історії він показує, що Росія кілька разів намагалася відібрати в Україні півострів, після того, як наша держава стала незалежною.

Уже через два дні після прийняття Акта про незалежність України (24 серпня 1991-го) надійшла загрозлива заява від секретаріату російського президента Єльцина, що «у випадку припинення союзницьких відносин Російська Федерація залишає за собою право поставити питання про перегляд кордонів».

Заяви про відверте посягання на українські землі свідчили, як зазначає автор, про патологічне несприйняття незалежної України шовіністичними колами Росії.

Можна навести ще кілька подібних фактів з книги. У травні 1992 року парламент Росії приймає постанову, що рішення Президії ВР СРСР 1954-го про передачу Кримської області до складу Української РСР не мають юридичної сили. Під

сумнів було поставлено й поширення суверенітету України на Одеську область! 9 ж липня 1993-го, нагадує автор, російський парламент проголосував про надання місту Севастополю, що знаходиться на українській території, статусу міста Російської Федерації, після чого «у Росії розпочалася широкомасштабна шовіністична демагогічна кампанія щодо Криму і Севастополя як «последней пяди русской земли».

У монографії розглянуто й таке важливе питання, як статус України в СНД. На думку автора, лідери РФ бачили Співдружність як можливість для перетворення її на новий конфедеративний чи федеративний союз. Механізм майбутніх відносин у рамках СНД не повинен був відрізнятися від колишньої союзної радянської моделі — спільні кордони, спільна валюта і т.п. Деяким інститутам СНД надавалися наддержавні функції.

С. А. Цвілюк віддає належне президентові Л. Кравчуку, який підійшов до вирішення цієї проблеми розумно, з дипломатичним тактом. Верховна Рада України прийняла 20 грудня 1991 року заяву, в якій ще раз наголосила про державну незалежність республіки і заперечувала можливість перетворення СНД на наддержавне об'єднання.

Як показано далі у книзі, настав час антиукраїнських провокаційних заяв російських діячів різного рангу. Наприклад, про те, що після відновлення СРСР, Київ знову стане центром російської губернії. Дійшло до того, що в стінах російського парламенту було влаштоване публічне знуцання над українським державним прапором.

Позиція РФ до української незалежності залишилася беззмінною і на кінець 1990-х. Книга містить сотні фактів, на підтвердження цього. Особливо гостро це демонструвалося при обговоренні Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Російською Федерацією та Україною. Голова комітету Держдуми вважав укладення такого договору недоцільним через можливе відновлення СРСР. «Справа в несприйнятті принципівому: нема держави Україна», — заявляв він.

Докладно й досить цікаво описуються у науковій праці етапи становлення української економіки перехідного періоду. Незалежна Україна опинилася в руках управлінців, жодним чином не зацікавлених у швидких позитивних змінах чи в турботі про

суспільний добробут. Автор переконаний, що із здобуттям державної незалежності економічну силу і, відповідно, політичну владу здобули в Україні переважно представники агресивних, малоосвічених, антиукраїнських, а нерідко і відверто українофобських елементів. До позиції С. А. Цвілюка можна додати думку Джеймса Рестона, який справедливо писав: державний корабель — єдиний, що дає течу на самому верху.

Автор дослідження стверджує, що Україна, ставши на шлях незалежного розвитку, показала найяскравіший приклад «спекулятивної держави», домінуючим процесом у якій є не економічний добробут усієї нації, а перерозподіл наявних ресурсів через державний бюджет та регулювання отримання тих чи інших привілеїв. Незалежна Україна дуже скоро перетворилася на державу, в якій ліберальні, патріотично орієнтовані діячі не змогли оволодіти політичними важелями владних структур, чим скористалися корумповані антинародні сили.

У книзі також дається коротка історія земельної реформи (приватизації) в Україні. Автор переконливо доводить, що ця реформа була вкрай потрібна селянам, бо, за даними ще радянського 1990 року, майже 5 мільйонів колгоспників, працюючи на величезних масивах і маючи багато техніки, неспроможні були забезпечити міста України необхідними продуктами харчування. За підсумками другої половини 1990-х стало зрозумілим, що селянські присадибні земельні ділянки, які займають близько 4 % землі, здатні прогодувати їхніх власників та ще й заповнити ринки всім, у чому має потребу міський споживач. Цим С. А. Цвілюк відповів на запитання: чи потрібна приватна власність на землю, проти чого так наполегливо виступали комуністи.

Праця містить історії окремих людей, що змогли побудувати свої власні успішні фермерські господарства. Але нерідко такі фермери зазнавали моральних утисків від захисників комуно-колгоспного ладу. Приклад цього — історія молодого фермерського подружжя Дикусарів на Одещині, яке було розстріляне у власній оселі.

Оцінюючи наступних керівників України, автор досить позитивно описує діяльність Віктора Ющенка, звертаючи увагу на його патріотичну орієнтованість. Так, коли у 1999—2000 роках В. Ющенко очолював Кабмін, економіка країни посту-

пово почала виходити з кризи. У 1999-му Україна вперше за роки незалежності завершила рік з позитивними показниками соціально-економічного розвитку, а з 2001-го почалося поступове економічне зростання. Уряд, фактично вперше за час існування незалежної України, запрацював саме на державу, почав проводити економічні реформи в інтересах країни і народу. Незважаючи на офіційну критичну оцінку діяльності уряду В. Ющенка, у книзі наведено дані, що 43 % опитаних українців вважали: саме він — найуспішніший з прем'єрів доби Української незалежної держави.

Не залишилася поза увагою дослідника й така важлива історична подія, як Помаранчева революція. Одним з головних чинників, що призвели до невдач політики В. Ющенка на посаді президента, — це ненадійні державні чиновники та бізнесмени, наближені до нього.

Розплатою за розвал єдності «помаранчевих» сил стала велика поразка на наступних виборах представників українських націонал-демократичних партій та блоків. Жодна чітко виражена українська національна сила, як підкреслює автор, не потрапила до парламенту — ні Український народний блок Костенка — Плюща, ні Всеукраїнське об'єднання «Свобода», ні Народний рух України за єдність, ні Українська консервативна партія. А регіони, які оплакували Радянський Союз, віддали перевагу «біло-блакитним».

Гостро поставлене у праці С. А. Цвілюка питання про статус Донбасу. Агресивні військові дії проти суверенної Української держави розв'язані В. Путіним під надуманим приводом «захисту росіян в Україні». Але, як підкреслено у книзі, самі українські росіяни цього «захисту» не потребують. Ця позиція знову підтверджується фактами. Олігархічні клани Донбасу, перелякані Помаранчевою революцією 2004 року, активізували сепаратистські настрої. Українське населення регіону не підтримало ні утворення так званої «Новоросії» (82,3 % — проти, 8,8 % — за), ні автономії Донецького регіону (83,4 % — проти, 8,1 % — за), ні приєднання Донецької області до складу Росії (86,2 % — проти, 5,9 % — за). У 2007-му абсолютна більшість респондентів соціологічного опитування (89,5 %) заявила, що майбутнє свого регіону вони бачать лише у складі України.

Значна кількість сторінок монографії С. А. Цвілюка присвячена не тільки політичним чи економічним процесам в Україні 1991–2016 років. Автор всебічно висвітлює розбудову нашої держави та її досягнення і в космічній сфері, освіті та науці, футболі. У книзі розглядаються досягнення українців, здобуті не тільки на території України, а й за межами нашої держави. Автор доводить, що українська етнічна група американців порівняно з іншими діаспорами зробила найвагоміший внесок у розвиток США в ХХ ст.

Цікаві думки історика щодо проблем розбудови Української автокефальної православної церкви. Цілком правомірно проводиться теза, що УПЦ Московського патріархату часто використовувала свій авторитет серед віруючих, щоб налаштувати їх проти національно орієнтованих кандидатів у президенти, виконуючи не стільки духовну, скільки політичну функцію. Згадується й агітація церковниками за В. Януковича, коли у містах України купки людей здійснювали процесії з іконами та його портретами.

На завершення наведемо слова С. А. Цвілюка, вміщені у післямові:

«На жаль, це ще не та Україна, на яку наш народ сподівався і якою вона повинна була стати. Таку Україну ще належить збудувати, боротьба за неї не завершилася, творення держави і нації триває...

Українці є різними. Вони розмовляють різними мовами, сповідують різні релігії, мають різні політичні погляди. Але вони визнають право кожного бути самим собою. У цьому — їхня єдність і їхня сила».

*Григорій ГОНЧАРУК,
доктор історичних наук, професор;
Лілія ІВАНІЧЕНКО,
кандидат історичних наук, доцент.
Чорноморські новини. — 2017. —
1 червня. — № 052 (21843)*

Науково-популярне видання

**Г. І. ГОНЧАРУК
І ТІ, ХТО ПРО НЬОГО**

ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ

Збірка статей

Українською та російською мовами

Укладач

ІВАНІЧЕНКО Лілія Михайлівна

Фото Ігора Яковлева

Надруковано в авторській редакції

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*

Технічний редактор *М. М. Бушин*

Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 17,90 + 0,47.

Тираж 100 прим. Зам. № 557 (130).

Видавництво і друкарня «Астропринт»

65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21

Тел.: (0482) 37-07-95, 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855

e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.